

Йордан Христосков, управител на Националния осигурителен институт, пред в. „Застраховател“

БЪЛГАРСКИТЕ ПЕНСИОНЕРИ СЪС СВОИТЕ ДАНЪЦИ СЪЩО УЧАСТВАТ ВЪВ ФИНАНСИРАНЕТО НА ПЕНСИИТЕ СИ

● Световната банка подкрепя тристълбовите пенсионни системи и издигна лозунга „Сигурност чрез многообразие“

- Г-н Христосков, ще бъде ли държавата мащеха за пенсионерите и през тази година, след като по данни на социалното министерство средният месечен размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст на един пенсионер през 2005 г. е бил около 117 лв., а около 46 на сто от пенсионерите са получавали пенсии под условния праг на бедност от 102 лева?

- Първо, бих искал да внеса едно уточнение. Средната пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2005 година бе около 142 лева, а средната пенсия бе 133 лева. Това обаче не променя същественото въпроса ви за ниските пенсии у нас.

Това, което се направи за 2006 година, е изпреварващото индексирание на пенсията - вместо от 1 юни те се индексират от 1 януари. Това струва на пенсионния фонд допълнително около 90 млн. лева. Освен това през тази година се осъществих диференцирано индексирание - малките пенсии нараснаха с по-висок процент. Далеч съм от мисълта, че това е достатъчно да променим общественото мнение, че думата пенсионер е синоним на бедност, но може да се счита за една малка стъпка към подобряване живота на възрастните хора у нас.

- Вярно ли е, че Националният осигурителен институт (НОИ) започва да изплаща пенсии с пари от данъци, и до какво според вас довежда политиката на намаляване на осигуровките - не увеличава ли тя субсидиите от държавата и не изкривява ли осигурителните взаимоотношения?

- С намаляването на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 6 процентни пункта се увеличи дефицитът от 12 на сто на 30 на сто. Този дефицит се покрива със субсидия от държавния бюджет, т.е. с приходи от данъци. Това означава, че пенсионерите, които също плащат ДДС и други данъци, също участват във финансирането на

пенсията си. Именно това изкривява осигурителните отношения - губи се връзката между осигурителния принос и размера на пенсията. Нещо повече, това са стъпки към еволюция на солидарния „Бисмарков“ модел към модела „Бевридж“, който е типичен за англосаксонския свят, но не и за континентална Европа.

- Как ще коментирате мнението на някои специалисти в осигуряването, че единствено с капиталовопокривната част на системата работникът може да разчита на добри пенсионни доходи, защото те са в неговата индивидуална партия и пенсията, която ще получава в бъдеще, зависи единствено от натрупаните средства по партията, докато средствата в НОИ потъвали на принципа на „пирамида“?

- Истинските специалисти в осигуряването не противопоставят капиталовата система на разходопокривната. Те смятат, че най-добрият вариант е двете системи да се допълват взаимно с цел да се избегне рискът. Не случайно Световната банка подкрепя тристълбовите пенсионни системи и издигна лозунга „Сигурност чрез многообразие“. Онези специалисти, които считат, че само капиталовите схеми имат бъдеще, са хора, далече от социалното осигуряване. Те не разбират неговия смисъл и сила като едно от дос-

тиженията на съвременната цивилизация. Не случайно в света има само две страни (Чили и Казахстан), където солидарната осигурителна система бе заменена с капиталова.

Цинично е да се говори, че средствата в НОИ потъват на принципа на финансовите пирамиди. Около 85 на сто от събраните осигурителни вноски веднага се използват за плащане на пенсии. Така обществото изпълнява моралния си дълг да осигури средства за живот на възрастните хора, така както те са финансирани издръжката на своите родители. С другата част от приходите от осигурителните вноски се изплащат обезщетения при неработоспособност поради болест, майчинство, трудова злополука и професионална болест, както и при безработица. Така работодателите са солидарни в издръжването на работната сила при временна нетрудоспособност. Административните разходи на НОИ пък са едва 1.2 на сто от всички разходи по Закона за бюджета на ДОО, което показва, че солидарната система е много по-евтина за издръжка от капиталовата - там административните разходи са повече от 10 на сто.

- Може ли да се твърди, че капиталовопокривната част на системата помага на общественото осигуряване за намаляване на

дефицита, който съществува в момента, и как точно?

- Засега е вярно обратното - капиталовата система в България се развива за сметка на солидарната и това е една от причините за нарастване на дефицита в нея. Възможни са обаче механизми, чрез които временно свободните парични средства в капиталовите пенсионни фондове да се използват за финансиране на дефицита в солидарната система. НОИ или Министерството на финансите могат да имитират дългосрочни ценни книжа с привлекателна доходност, които да се закупят от пенсионните фондове.

Падехите на тези ценни книжа могат да се синхронизират с финансовата стабилизация на солидарната система.

- До какво ще доведат тенденциите в демографското развитие - застаряващо население, както и увеличаването на средната продължителност на живот след пенсиониране и няма ли да поставят на изпитание първия стълб? От къде ще се наберат повече средства за изплащане на държавните пожизнени пенсии?

- Застаряването на населението е проблем на всички европейски страни. У нас този проблем се допълва с интензивното емигриране на млади хора. За да се избегне рискът от ново натрупване на неизпълними пенсионни обещания, трябва да се ограничат до минимум схемите за ранно пенсиониране, да се създадат условия за по-продължителен трудов живот и да се ограничи заетостта в неформалната икономика. Наред с това България трябва да провежда селективна имиграционна политика - нещо, което умело се прави от страни като Гърция, Германия и други с подобни демографски проблеми. Трябва да се има предвид също така, че в един бъдещ период към България ще се насочат средства от натрупаните осигурителни права на нашите сънародници, които сега работят легално в стра-

ните на ЕС. Така голяма част от българите ще получават смесени пенсии, което означава, че задълженията на българската пенсионна система ще намаляват.

- В тази връзка как ще коментирате изказванията на президента Георги Първанов да се освободим от дублираното влияние на факторите възраст и точки при излизане в пенсия и споделяте ли другата му идея за създаване на възможност за предсрочно пенсиониране?

- Идеята е добра от социална гледна точка. Тя обаче не издържа на принципите на социалното осигуряване - рискът е старост и затова в почти всички страни има минимална възраст за пенсиониране като определящ фактор за отпускане на пенсия. Вторият фактор - осигурителният стаж - е само допълнително условие. Наред с това предложението води до създаване на допълнителен дефицит в общественото осигуряване, защото пенсионерите ще нарастват, а заетите ще намаляват. Една такава политика се разминава с целите на Лисабонската стратегия и в частност с критериите, залегнали в така наречената Открит метод на координация на пенсионните реформи в страните от ЕС. Там акцентът пада върху въвеждането на мерки за нарастване на заетостта на населението в предпенсионна възраст и за удължаване на трудовия живот, а не върху ранното пенсиониране.

- Какво е вашето лично мнение за ефективността от създаването на професионални корпоративни пенсионни фондове, идея, с която социалното министерство предизвика остри дебати сред съществуващите частни пенсионни дружества? Няма ли опасност българската пенсионна реформа посредством тази идея да се върне с години назад?

- Вашият въпрос ме връща години назад във времето, когато разработвахме стратегията за българската пенсионна реформа. Тогава една не малка част от специалистите си представяха втория стълб на пенсионната система като стълб с фирмени (корпоративни) пенсионни фондове от затворен тип. Ние се отказахме от тях по няколко при-

чини. Първо, тогава се извършваха дълбоки структурни промени и корпоративната структура на българската икономика бе крайно неустойчива. Второ, знаехме, че този тип фондове в повечето страни са с дефинирани пенсии и всички изпитват остър дефицит, подобен на този в нашата солидарна система. Затова решихме този стълб да се изгради от универсални отворени фондове и от професионални фондове за ранно пенсиониране. Това направи българската осигурителна система с много по-съвременна архитектура от тази на стара Европа. Този факт се признава от много изследователи и не случайно към нашата реформа проявяват интерес много страни от Централна и Източна Европа.

Въвеждането на професионални пенсионни схеми сега се налага поради предстоящото членство в ЕС и задължението ни да транспонираме европейските директиви в тази област. Такива изисквания ЕС предяви също и към Полша и Унгария, които имат подобна на българската пенсионна система.

Моето лично мнение е, че ние трябва да изградим тези схеми, като използваме максимално създадената матрица от регулации и институции и запазим кодифицираното законодателство в тази област. Това означава, че просто трябва да направим промени в Кодекса за социално осигуряване, като дадем възможност на сегашните пенсионноосигурителни дружества да управляват още един вид доброволни фондове с професионални пенсионни схеми. Тези схеми задължително трябва да са с дефинирани вноски, а не с дефинирани пенсии. Те ще бъдат от затворен тип, т.е. в тях отделни работодатели или група от работодатели ще могат да осигуряват своите работници на основата на колективни трудови договори или друг вид споразумения. По този начин въвеждането на такъв вид пенсионни схеми с нищо няма да промени българския пенсионен модел, а само ще го обогати.

Разговаря
ИЛЕАНА СТОЯНОВА